

Фахриддин
Содик

**КАЛТИС
КАДАМ**

**ФАХРИДДИН
СОДИҚ**

**ҚАЛТИС
ҚАДАМ**

Қиссалар

ТОШКЕНТ – «O‘ZBEKISTON» - 2010

Янги саволларга янгича жавоблар керак! Қайсидир савол бизни ҳаракатта ундайди, кейин ҳаётнинг ўзи бизга унинг жавобини кўрсатади. Савол билан жавобнинг ораси, баъзан салом билан аликка, баъзида эса, эҳтиросли учрашув билан бешафқат айрилиққа ўхшаб кетади. Эътибор берганмисиз, авлодлар аجدодларнинг давомчиси бўлгани ҳолда тараққиётнинг, ҳаётнинг бутунлай бошқача саволларига дуч келишади. Улар учун янгича саволга янгича жавоб керак.

Табиатан, ҳар бир кишининг ички дунёсида ана шундай ўзига хос савол-жавоби бор. Бу китобдан сиз ўзингизга тегишли саволларга сизгагина асқотиши мумкин бўлган жавобларни olasiz.

ИККИ ДУНЁ ОРАСИ

«Наркоз жараёнида одам бу дунёдан ташқарига чиқади, у дунёга бориб келади». Буни эшитганман, ўзим аниқ билмайман. Негадир, шу мени анчадан буён қизиқтиради. Дадам касал бўлиб қолганларида, кейин бир ўртоғимни реанимациядан, ўзининг айтишича, шундоққина нариги дунёнинг эшигидан қайтариб олиб чиққанيمизда шунга эътиборим бошқача бўлди.

Аслида ҳаётдан нолиб яшашни ёқтирмайман, оптимистман. Дунёнинг ишларини юрак уриши тасвирланган қоғоздаги чизикларга ўхшатаман. Эътибор берганмисиз, бу чизиклар баъзан юқорига шундай изчиллик билан кўтарилиб кетадики, шунда бу чизик энди пастга тушмаса керак, дейсиз, худди шу пайтда кескинлик билан пастга тушади. Бу чизиклар — пастга, тепага, ўртага тушиб, изчиллик билан чизиладиган чизиклар юрак уришини тасвирлайди. Асосийси, чизикларнинг узилиб ёки бир чизик бўп қолмаслиги. Ҳаётнинг йўриғиям шундай. Лекин ўша хаёллардан қутулолмадим. Юрсам ҳам, турсам ҳам шу ўй: наркоз воситаси билан нариги дунёни кўриш мумкин! Бу, бир жиҳатдан мумкиндек кўринса-да, иккинчи томондан шунинг учун касалликни ҳавас қилиш ҳам аҳмоқлик, назаримда. Дадамдан ва дўстимдан бу ҳақда, ўша пайтда кўрганларини бир суриштириб билгим келади, бунинг сабабини тушунтириб бериш қийин, ҳадеганда ботинавермайди киши.

Бир куни ўша дўстим туғилган кунини нишонладиган бўлиб қолди. Кечқурун уларникига, ўтиришга бордим. Қарасам, даврада мен билганлардан кўра, танимайдиганларим кўп. Зиёфат қуюқ бўлди. Анчадан буён

ичмай кўйганим сабабли ажиб машғулот билан банд бўлишимга, яъни кишиларнинг мастликларидаги асл ўзликларини кузатиб ўтиришимга тўғри келди. Бу машғулот одамга хушқайфият бермаслиги, завқ бағишламаслиги табиий. Анчагина вақт ўтирганимиздан кейин мен чекиш баҳонасида ташқарига чиқдим. Ташқари, деганим, ўтириш бўлаётган уй – иккинчи қаватдан тушган жойингиз, шу домнинг ҳовлиси. Қарасам, бир киши мендан олдин тушиб улгурган экан. Скамейкада чекиб ўтирибди. Бориб ёнига ўтирдим, менам сигаретимни олиб тутатдим. Бу одам давранинг тўрида ўтирганди, билишимча, уям ичмаган. Тутунни берилиб тортади, осмонга қараб пуфлайди. Пича вақт ўтди. Ундан садо чиқадиганмас. Мен чекарканман, зимдан унга қараб кўйдим ва боядан бери, даврадалигидаёқ менга танишдай туюлаверган бу кишини бирдан эсладим. Бу ўша – дўстимни даволаган дўхтир. Ҳа, худди ўзи. Мендан нари борса, тўрт-беш ёшлар, чамаси, катта, ортиқ эмас, кўриниши шундай. Фақат ўшанда отиниям билардим, ҳозир эсимда йўқ. Жимгина ўтириб, чекиб-чекиб индамайгина кириб кетгим келмади.

- Қаранг, вақтнинг тез ўтишини, Комилни айтаман, ҳаш-паш демай, ўттиз бешни уриб кўйипти.

- Ҳа, мен ҳам ҳозир вақтнинг тез ўтишини ўйлаб турувдим. Ростданам ҳаш-паш демай жўрангиз шу ёшни уриб кўйди. Нақ... уриб кўйди.

- Мен сизни эсладим. Дўхтирсиз, реанимацияда. Фақат ҳозир қараб туриб-туриб... отингизни эслолмадим.

- Эслолмадингизми, аслида бу шарт ҳам эмас.

- Мен Комилнинг олдига кўп борардим, шунда сизни кўп кўрганман, сизни кўп марта отингизни айтиб чақирганман, эсламасангиз керак.

У, исмимни айтмасам бўлмайди, шекилли, дегандай жилмайиб кўйди.

- Равшан менинг отим. Ишда, биласиз, “отчества” билан айтишга одатланишган, Равшан Бахтиёрович, дейишади.

- Ана, биламан, дедим-ку, Равшан Бахтиёрович! Ростини айтсам, фақат Равшан, деб кўйганингизда, ўхшатмай

турардим. Равшан Бахтиёрович, дейишингиз билан аниқ эсладим. Мен сизни танийман, дедим-ку.

- Сиз, Комилнинг дўстимисиз? Комилга ўхшаб институтда домла бўп ишлайсизми? ...Комил яхши бола!

- Ҳа, яхши бола. Мен жўрасиман, отим – Нарзулла. Домла эмасман. Соҳам бошқа... “нефтегаз” да ишлайман.

- Ааа, ҳаёт кўзингизга гўзал кўринаркан.

У яна жилмайиб кўйди. Кейин чекиб бўлганлиги сабабли ўрнидан туришга чоғланиб қолди. Афтидан, мендай одам билан танишгани, унинг учун жуда фавқулодда иш бўлмаганлиги, айти шу сабабдан унинг кўнгли “чаманзор бўлиб” яшнаб кетмаганлиги кўришиб турарди. Нимаям дердик.

- Сиз билан танишганим яхши бўлди, бир нарсани анчадан бери сўрамоқчи бўлиб юргандим – дедим унга.

- Қизиқ гапирдингиз-ку, ҳали танимаган одамдан анчадан буён бир нарсани сўрамоқчи бўлиб юрганмидингиз. Ҳозиргина танишдик, шекилли.

- Хирурглардан дейман... бир нарсани сўрамоқчийдим.

У, кетишга чоғланиб тургани, менинг гапим билан қайтиб ўтирди.

- Айтишларига қараганда, Равшан ака, одам наркоз пайтида, нариги дунёга бориб келиши мумкин эмиш, сиз нима дейсиз бунга?

- Билмасам, ким бориб келган бўлса, шу кишидан сўраш керак.

- Сир бой бермаяпсиз! Сиз биласиз, ҳаммасини биласиз-ку!

- Нега бундай ўйлаяпсиз, ишқилиб, мен сизнинг кўзингизга нариги дунёдан келганга ўхшаб кўринмаяпманми?

Мен кулдим, кулгим беўхшов чикди. Тезда лаб-лунжимни йиғиштириб олдим. Эндигина танишган кишининг кўзига аллақандай овсар бўлиб кўрингани келмайди, албатта. Комилгаям яхши эмас бу гап. Тағин бу киши, Комилнинг жўраси шундай экан, деб ўйламасин. Индамасам, дарровгина ичкарига кириб кетиши мумкин. Ўзига ўхшаб, жилмайиб гапирдим.

- Шунга қизикаман мен. Нариги дунёни кўргим келади.

- Нариги дунёнинг нимасига қизиқиш мумкин, олдин менга шуни айтинг-чи, кейин, сиз қизиққаннгиз билан менинг кўлимдан ҳеч нарса келмайди-ку!

- Сиз кўп одамларни наркоз таъсирида операция қилгансиз-ку. Улар наркоз пайтида нималарнидир кўришган. Кейин улардан ҳар бири нималарнидир сизга айтиб бергандир, ҳар бирдан озгинадан бўлсаям эшитгансиз... Йиғилиб-йиғилиб... дейман, анча-мунча нарсани билиб олгансиз...

- Нариги дунё ҳақида... дейсиз-да!

- Ҳа, нариги дунё ҳақида.

Кейин билдим. Равшан Бахтиёрович ростданам ўз ишининг устаси экан. Бир бошидан тушунтириб кетди. Наркознинг таркибида шундай нарсалар бор эканки, улар турли таъсирга эга бўлиб, қандайдир тўқималарнинг фаолиятига таъсир қилиб... одамнинг миясини, вужудини, танасини... яна бошқа органларни қарахт ҳолга келтириб, бир мунча вақт ўтганидан кейин, кишининг руҳи вақтинчалик бўлса-да ташқарига чиқиб тураркан. Мени қизиқтирган нарсани айтди у! Руҳ танадан ташқарига чиқади!

- Ана шундан гапиринг, руҳ нега танадан ташқарига чиқади, нега ташқарига чиқиши керак?

- Нега чиқмас экан, ахир бу вақтда ўша касални деярли ўлик аҳволга солиб қўяди-ку, бу наркоз.

- Вақтинчалик-да, бу ўлим, а, тўғрими?

Равшан Бахтиёрович менга ғалати қараб қўйди. Бунгача ўзимгаям сезилди: тўғри, гапим ҳам, саволим ҳам ноўрин чиқди. Ахир ўзи айтиб турипти, одам деярли ўлик бўлади, деб. Мен бўлсам, тагин ўша гапни савол қилиб бериб ўтирипман. Ғалати қарайди-да, тушунаман, бунга унинг ҳаққи бор. Вужудим диққат бўлиб, унга ихлос билан қараб қолдим. Шунда у ҳам мени тушунди, тўғрироғи, мени эмас, қизиқувчанликни тушунди.

- Ҳа, вақтинчалик... ўлим эмасу, лекин ўлимдай гап, деяпман-ку.

Кейин, унга қўшилиб гапириб туришга тортиниб қолдим. Негаки у гапираётган нарсалар ҳақида унга қўшилиб айтишга арзирли билимим йўқ.

Маълумотим олий, лекин, ижтимоий билимлар бўйича мақтанадиган эмаслигимни ўзимам биламан. Кишини ўздан кўра яхши биладиган одам борми? Йўқ! Ўзим эса билмаслигимни яхши биламан. У билан ичкарига киришга шшилмадик, анчагача ўтирдик. Равшан Бахтиёрович гапираркан, бора-бора жўшиб кетди. Ҳатто наркоз таъсиридан кейин кўрганларини гапириб берган айрим беморларининг хикояларини ҳам айтди. Менда, тўғриси айтганда, унинг бу гаплари унчалик қизиқиш уйғотмади. Талабалик давримда Моудининг “Ўлимдан кейинги ҳаёт” деган китобини ўқиганман. Дўхтир ҳозир ўшанда ўқиганларимга ўхшаш нарсаларни айтиб берди. Ичимда, бу мумкин эмас, дердим. Рост ахир, ҳаммаям, жуда бўлмаганда, бир неча киши бўлсаям ўлимолди манзарасини бир хил тарзда кўрмаса керак. Ахир тақдирлар бир-бирига сира-сира ўхшамайди-ку. Демак, сўнгги йўл ҳам бир-бирига ўхшамадлиги табиий. Равшан Бахтиёровичнинг айтаётганлари эса буни инкор этаётгандек эди, назаримда. Лекин, дўхтирнинг кейинги гаплари менинг қизиқишларимни алангалатиб юборди.

- Сизга ўхшаган кишиларниям, биз, тўғри тушунамиз. Ростданам қизиқиш уйғотади кишида. Бунга қизиқмаган одам йўқ. Айримлар, булар, ижодкорлар бўлади кўпинча, бирор бир нарсани узоқ ўйлаб юрган бўладими ёки тасаввурига сиғдирилмаган бошқа нарсаларни кўргиси келадими... ишқилиб, ихтиёрий наркоз қабул қилиб ҳам туришади.

- Тушунмадим, бу... нима деганингиз?

- Биринчи марта эшитаяпсиз, шекилли. Баъзида шундаям бўлади. Шундай одамлар келишади ва... биз наркоз қилиб қўямиз. Ҳаммасининг расмий йўл-йўриғи бор, қонуний тарзда расмийлаштирилади. Розиман, ўзим, ўз хоҳишим билан, дейилади. Бўлмаса, хавфли жараён, ким билади, балки организмда биз назарда тутмаган бирор хил ўзгаришлар бўп кетса... у ўша ёқдан қайтмай қўйишим мумкин-да. Шунинг учун бу ўта хавфли... анув, нима дейиларди... Қалтис, қалтис! Ана улар, бу пайтда нималарни кўриб, қандай манзаранинг гувоҳи бўлганликлари ҳақида ҳеч кимга бир оғизам гапирмайди.

Дўхтирнинг бундан кейинги гапларига дурустроқ эътибор ҳам бермадим. Негаки мен ўзим учун фавқулудда керакли нарсани топгандек эдим. Ўша куни, дўстимнинг туғилган кунидан қайтишимизда мен Равшан Бахтиёровичнинг қўл телефони рақамини олишга муяссар бўлдим.

- Ҳа, дўстим, наркоз учун керак бўламанми, дейман - деди у ҳазиллашиб.

У, ҳазиллашдим, деб ўйлаганди, албатта, лекин мен бу ишни ҳазил учун ўйлаётганим йўқ. Телефон рақамини михлагандай қилиб, телефонимга сақлаб қўйдим. Ва... орадан бир ҳафталар чамаси ўтгандан кейин... эрта тонгдан бу рақамни излаб қолдим. Бу пайтга келиб, ўйланиб-ўйланиб, ич-ичимдан қарор қилиб бўлгандим. Бир марта синаб кўришим керак. Ўша, наркоздан кейин, киши танасидан ажраган руҳнинг сайрини, шу орқали нариги дунёни... кўришим керак! Шу истак менга юрсам ҳам, турсам ҳам, ишдами, уйдаи, тинчлик бермай қўйганди. Хуллас, эрталаб, одатдагидек, ишга кетаётганимда, шундоқ муюлишдаги қурт сотиб ўтирадиган кампир ўтиб кетаётган бошқа бир кампирга қараб овозини баландлатиб гапириб қолди.

- Кун совиб қолди, шундай пайтда эрталабдан қаердан кайтаяпсиз?

- А, яхши... А? Нима дейсиз?

- Қаердан келаяпсиз, дейман?

- Манми?

Кейин иккиси сўрашиб олишди ва гапларида давом этишди. Бекатда эса одам кўп, маршрутка кечикаяпти. Бир маҳал келди. Одамлар ғуув ёпирилишди. Маршрутка ўзининг йўловчилар чиқиши учун мўлжалланган эшиги битталигидан афсусланиб кетди. Амаллаб чиқиб олдим. Шофёр ортга қараб олди. Шу пайтда бир хотин уни гапга тутди. Ўзи ўзбек бўлса ҳам таннозлик билан русча гапирувчи аёллар бўлади-ку, ўшалардан бири.

- Сегодня так поздно приехали Махмуд ака?

- Ўзимам саал поздно-роқ приехат... қип қўйдим, деб турипман.

Йўл давомидаям, ишдаям, шунга ўхшаш кундалик ҳаётнинг парчалари, уларни кунда-кунора кўрамиз, биламиз, ҳаммамиз биламиз. Кўрган-билганларим, тобора, сохтага ўхшаб кўрина бошлади кўзимга. Соат ўн бирлар чамаси саҳарда ўйлаб кўйганимни қилишга киришдим: дўхтирга, Равшан Бахтиёровичга телефон қилдим. У киши мени дарровгина таниди. Ўзимам уни ўша куни сабр билан, ихлос билан эшитгандим, эсида қолибман.

- Мен қарор қабул қилиб бўлдим, Бахтиёр ака.

- Нима қилдингиз ё нима қилиб бўлдингиз, тушунмадим?

- Ўша куни айтувдингиз-ку, баъзан шундаям бўлади, айримлар ихтиёрий қилишади буни, дегандингиз.

- Нимани айтаяпсиз, тушунмадим, бошқатдан гапиринг. Бир бошидан тушунтириб... дейман.

- Мен, Нарзулламан. Комилнинг жўраси! Эсладингизми ўзи?

- Бир бошидан деганимга, айнан ўша пайтдан бошламанг энди. Танидим дедим-ку. Нимани назарда тутаяпсиз, шундан гапиринг, дедим холос.

- Ўзингиз айтувдингиз-ку, айримлар, наркозни ихтиёрий тарзда қабул қилишади, дегандингиз. Мен ҳам шунга қарор қилдим, деяпман, тушунапсизми?

- Бу, аввало, мумкин эмас, телефонда айтиладиган гап ҳам эмас. Дўстим, келинг бир, гаплашамиз, майли, кеп туринг, бўпти.

Ишхонам билан у ишлайдиган шифохонанинг ораси анчагина йўл. Лекин тушлик пайтида бориб келиш мумкин. Ғир этиб ўтиб келмоқчи бўлдим. Ғир этиб бордим ҳам. Равшан ака, негадир, тушликка чиқмапти.

- Келинг, мана бу ерга ўтиринг.

- Тушликка чиқамиз, бир пиёла чой устида гаплашиб...

- Бир пиёла чой устида гаплашолмаймиз.

- Нега энди, мен атайлаб келдим.

- Бунинг иложи йўқ, агар иложи бўлган тақдирдаям куйиб қоласиз.

Ҳазил қилган экан. Лекин бу унинг на юзидан, на гап оҳангидан билинади.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/4333> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/4333> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте <https://kitobxon.com/ru/asar/4333>